

OBRAŻENIA POURAZOWE U DZIECI

mgr Marianna Pietrowicz

Pielęgniarka

Specjalista pielęgniarstwa

anestezjologicznego i intensywnej opieki

CIEŻKIE OBRAŻENIA U DZIECI

Obrażenia ciała są następstwem urazu.

Ciężkie obrażenia stanowią główną przyczynę zgonów i ciężkiego kalectwa u dzieci powyżej 1 rż.

Większość urazów u dzieci to urazy tępe, czyli takie będące efektem przyłożenia dużej siły na dużą powierzchnię ciała.

Znacznie rzadziej dochodzi do urazów penetrujący (postrzały ugodzenie nożem).

CIEŻKIE OBRAŻENIA U DZIECI

Objawy ciężkich urazów u dzieci są inne niż u dorosłych.
Dodatkowo utrudniona komunikacja i ocena dziecka
stwarza problemy diagnostyczne.

Dziecko po urazie potrafi długo ukrywać objawy urazu
przez co tylko dobra znajomość fizjologii wieku
rozwojowego pozwala trafnie
wykryć stan zagrożenia życia u dziecka.

MECHANIZMY CIĘŻKICH OBRAŻEŃ CIAŁA U DZIECI

- Wypadki komunikacyjne
(potrącenie rowerzysty lub pieszego)
- Upadki z wysokości
- Celowe krzywdzenie
- Oparzenia

ODRĘBNOŚCI U DZIECI WPŁYWAJĄCE NA CHARAKTERYSTYKĘ OBRAŻEŃ

○ **METABOLIZM**

większa wrażliwość na utratę/niedobór płynów i ciepła
spowodowana większym metabolizmem i stosunkiem powierzchni
do masy ciała

małe zapasy glikogenu w wątrobie => hipoglikemia

wymiana gazowa: hipoksja => NZK

○ **KRĘGOSŁUP I RDZEŃ KRĘGOWY**

słabe mięśnie karku

niedokonany proces kostnienia, chrząstkozrosty zwłaszcza w
odcinku C2

znaczna giętkość kręgosłupa związana z wiotkością więzadeł i słabo
rozwiniętymi mięśniami przykręgosłupowymi

ODRĘBNOŚCI U DZIECI WPŁYWAJĄCE NA CHARAKTERYSTYKĘ OBRAŻEŃ

○ **NARZĄDY KLATKI PIERSIOWEJ**

poziome ustawienie żeber

kości są miękkie i sprężyste z tego powodu większa część energii urazu przenoszona jest na narządy wewnętrzne

○ **NARZĄDY JAMY BRZUSZNEJ**

mniejsza masa mięśniowa i ilość tkanki podskórnej w połączeniu z poziomym ustawieniem przepony powoduje większą ekspozycję wątroby i śledziony na uraz

nerki są blisko przedniej ściany jamy brzusznej

MNOGIE OBRAŻENIA CIAŁA

Jednoczesne obrażenia co najmniej dwóch okolic ciała, z których obrażenie każdej stanowi wskazanie do hospitalizacji i wymaga specjalistycznego leczenia.

Wyróżniamy:

- Obrażenia wielonarządowe: obrażenia co najmniej dwóch narządów danej okolicy ciała
- Obrażenia wielomiejscowe: różnorodne obrażenia różnych okolic ciała

MNOGIE OBRAŻENIA CIAŁA

Mnogie obrażenia ciała, które wymagają OIT
w 70% obejmują ciężkie uszkodzenia OUN,
które powodują zgon lub ciężkie
niepełnosprawności.

MNOGIE OBRAŻENIA CIAŁA

Leczenia w OIT wymagają dzieci:

- z obrażeniami mnogimi,
- z ciężkimi obrażeniami zagrażającymi życiu,
- z obrażeniami wymagającymi bardzo intensywnego leczenia przeciwbólowego.

MNOGIE OBRAŻENIA CIAŁA

Leczenia w OIT wymagają:

- ciężkie obrażenia czaszkowo – mózgowe
- zaburzenia oddychania wynikające z urazu
- ciężkie obrażenia kręgosłupa i rdzenia kręgowego
- ciężkie obrażenia klatki piersiowej
- ciężkie obrażenia jamy brzusznej
- ciężkie złamania kończyn i miednicy
- oparzenia

CIEŹKIE OBRAŻENIA CZASZKOWO – MÓZGOWE

EPIDEMIOLOGIA URAZÓW GŁOWY

Uraz głowy jest najczęstszą przyczyną zgonu dzieci powyżej 1rż.

Umieralność w tej grupie wiekowej
w związku z urazem głowy wynosi ok. 40%.

U noworodków i małych dzieci urazy ciężkie i średnio ciężkie nie są związane z urazami komunikacyjnymi.

W nastolatków urazy ciężkie i średnio ciężkie związane są najczęściej z wypadkami komunikacyjnymi.

Urazy czaszkowo-mózgowe u dzieci powstają najczęściej w wyniku:

- upadków z wysokości
decyduje wysokość z jakiej nastąpił upadek
uszkodzenia: mnogie złamania, stłuczenie mózgu, krwawienia, krwotok śródczaszkowy
- urazów komunikacyjnych
uszkodzenia: krwiaki podtwardówkowe, rozlane uszkodzenia aksonalne, stłuczenia, złamania, obrzęk mózgu
- urazów penetrujących (kopnięcie konia, postrzał)
uszkodzenia: otwarte lub wgłobione złamania czaszki z uszkodzeniem struktur mózgu
- urazy zgniatające najczęściej powstają w domu lub rolnictwie
uszkodzenia: rozległe złamania czaszki, rozerwanie tkanki nerwowej, płynotoki uszne i nosowe

PODZIAŁ USZKODZEŃ MÓZGU

○ Pierwotne

pojawiają się w momencie zadziałania czynnika uszkadzającego „co się stanie to się nieodstanie”

Uszkodzenie skóry, tkanki nerwowej i naczyń mózgowych

○ Wtórne

są wynikiem rozwijającego się obrzęku mózgu, nadciśnienia śródczaszkowego, krwawienia czy zaburzeniem metabolizmu
- niedokrwienie, niedotlenienie, kwasica

Celem postępowania medycznego w ciężkich urazach czaszkowo – mózgowych jest zapobieganie i leczenie wtórnego urazu mózgu.

Nieodpowiednie lub opóźnione leczenie może skutkować nieodwracalnymi uszkodzeniami OUN, które w konsekwencji może spowodować niepełnosprawność lub śmierć mózgu a tym samym śmierć dziecka.

Najważniejsze na tym etapie jest zabezpieczenie drożności dróg oddechowych i odpowiedniej wentylacji, która zapewnia właściwe utlenowanie i eliminację dwutlenku węgla.

Chory z Glasgow ≤ 8 wymaga intubacji i wentylacji mechanicznej.

Kolejne ważne zadanie to zwalczanie hipotensji, gdyż z wysokim ICP prowadzi do nieprawidłowej perfuzji mózgu.

Ważna jest także odpowiednia analgezyja i sedacja, gdyż niedostateczna prowadzi do wzrostu ICP.

WSKAZANIA DO INTUBACJI

- Glasgow < 8 pkt
- Anizokoria > 1mm
- Uraz rdzenia szyjnego z niewydolnością oddechową
- Bezdechy
- Hiperkapnia – PaCO₂ >45mmHg

PEDIATRYCZNA SKALA ŚPIĄCZKI GLASGOW

15

liczba pkt.	reakcja na bodziec		
odpowiedź wzrokowa			
	do ukończenia 1. rż.	>1. rż.	
1	nie otwiera oczu	nie otwiera oczu	
2	otwiera oczy w reakcji na ból	otwiera oczy w reakcji na ból	
3	otwiera oczy w reakcji na polecenie głosowe	otwiera oczy w reakcji na krzyk	
4	otwiera oczy spontanicznie	otwiera oczy spontanicznie	
odpowiedź słowna			
	do ukończenia 2. rż.	2–5 lat	>5. rż.
1	brak odpowiedzi	brak odpowiedzi	brak odpowiedzi
2	pochrząkiwanie, jęki, pobudzenie	pochrząkiwanie, jęki	niezrozumiałe dźwięki
3	uporczywy, nieadekwatny płacz, krzyk	uporczywy płacz, krzyk	niewłaściwe słowa, płacz
4	płacz, nie daje się uspokoić	niewłaściwe słowa	splatanie, dezorientacja, próba rozmowy
5	adekwatny płacz, daje się uspokoić, uśmiecha się	właściwe słowa	zorientowane co do otoczenia, rozmawia
odpowiedź ruchowa			
	do ukończenia 1. rż.	>1. rż.	
1	brak odpowiedzi ruchowej	brak odpowiedzi ruchowej	
2	reakcja wyprostna na ból (odmóżdzeniowa)	reakcja wyprostna na ból (odmóżdzeniowa)	
3	nieprawidłowa reakcja zgięciowa na ból (cechy odkorowania)	nieprawidłowa reakcja zgięciowa na ból (cechy odkorowania)	
4	reakcja zgięciowa (ucieczka od bolesnego bodźca)	reakcja zgięciowa (ucieczka od bolesnego bodźca)	
5	lokalizuje ból (celowy ruch, aby usunąć źródło bólu)	lokalizuje ból (celowy ruch, aby usunąć źródło bólu)	
6		spełnia polecenia	

ICP – CIŚNIENIE ŚRÓDCZASZKOWE

- PRAWIDŁOWE WARTOŚCI:

  - Dzieci starsze 10-15 mmHg

  - Dzieci młodsze 3-7 mmHg

  - Noworodki 1,5-6 mmHg

- P/wskazania do założenia czujnika ICP

  - Przytomny pacjent

  - Masywne nie poddające się korekcji zaburzenia krzepnięcia

ICP – PLUSY STAŁEGO MONITOROWANIA

Wczesne rozpoznanie wtórnych
lub podostrych krwawień

Utrzymywanie ciśnienia perfuzyjnego krwi
w mózgu CPP- w granicach fizjologicznych

CPP – CIŚNIENIE PERFUZJI MÓZGOWEJ

- W prawidłowych warunkach autoregulacja wystarcza i przepływ się nie zmienia bardzo szerokiej granicy ciśnienia tętniczego.
- Sytuacja, gdy wzrost ciśnienia tętniczego powodu wzrost ciśnienia śródmożgowego pogarsza rokowanie chorego.
- Wzór: $CPP = MAP - ICP$
- Zaleca się utrzymanie CPP
  - Dzieci do 5rż > 40 mm Hg
  - Dzieci powyżej 5rż > 50 mm Hg

OCENA STANU NEUROLOGICZNEGO

- Stan świadomości
- Wielkość i reaktywność źrenic
- Obecność odruchów pniowych
- Obecność objawów ogniskowych

BADANIA RADIOLOGICZNE

- Tomografia komputerowa
- Rezonans magnetyczny
- Zdjęcie rtg
- Usg przezciemieniowe

LECZENIE W ODDZIALE INTENSYWNEJ TERAPII

- Monitorowanie
- Pomiar ciśnienia wewnątrzczaszkowego
- Pomiar ciśnienia perfuzyjnego krwi w mózgu
- Pomiar parametrów hemodynamicznych
- Seryjne badania obrazowe CT

ZABURZENIA ODDYCHANIA WYNIKAJĄCE Z URAZU

- niedrożność dróg oddechowych:
zapadnięty język, ciała obce (krew, wymioty, kęs pokarmu, wyłamany ząb), obrzęk błony śluzowej krtani i/lub tchawicy, uszkodzenia mechaniczne dróg oddechowych
- zaburzenia mechaniki oddychania:
wiotka klatka piersiowa, odma prężna, odma otwarta, krwiak opłucnej, stłuczenie płuc, uszkodzenie przepony
- zaburzenia wymiany gazowej:
zachłyśnięcie, podtopienie, stłuczenie płuc
- zaburzenia czynności ośrodka oddechowego:
urazy rdzenia przedłużonego, odcinka szyjnego kręgosłupa

Dziecko wymaga udrożnienia dróg oddechowych i intubacji
=> doświadczony anestezjolog

Ocena dróg oddechowych

=> równocześnie niezbędne interwencje (np. odsysanie pod kontrolą wzroku)

Intubacja => sprawnie, bez odchylenia głowy, powinna spełniać kryteria szybkiej intubacji (RSI)

Intubacja przez nos niezalecana.

Dziecko zaintubowane nie może samodzielnie oddychać
(mała średnica rurki => wzmożony wysiłek oddechowy
=> hiperkapnia => wzrost ICP)

CIEŻKIE OBRAŻENIA KRĘGOSŁUPA I RDZENIA KRĘGOWEGO

U dzieci do 8rż uraz odcinka szyjnego kręgosłupa to ok. 60-80% wszystkich urazów kręgosłupa. Wynika to z braku dodatkowej ochrony w postaci mięśni lub kości oraz jego dużej podatności na nadmierne zgięcie i przeprost.

W następstwie urazu kręgosłup może wykazywać niestabilność niestabilność neurologiczną i/lub kostną.

Wstępna stabilizacja wykonywana jest poprzez użycie kołnierza ortopedycznego.

W pierwszym badaniu TK może nie być widoczny uraz kręgosłupa.

Najlepsze badanie, które rozstrzygnie czy do niego doszło to NMR.

Objawy urazu kręgosłupa mogą się pojawić po kilku dniach od urazu co w przypadku pacjentów pod wpływem sedacji i zaintubowanych jest trudne do oceny.

W pierwszym badaniu TK może nie być widoczny uraz kręgosłupa. Najlepsze badanie, które rozstrzygnie czy do niego doszło to NMR.

Objawy urazu kręgosłupa mogą się pojawić po kilku dniach od urazu (ok.4) co w przypadku pacjentów pod wpływem sedacji i zaintubowanych jest trudne do oceny.

CIEŻKIE OBRAŻENIA KLATKI PIERSIOWEJ

Izolowane obrażenia klatki piersiowej występują tylko u ok. 5%.

Podatność i elastyczność szkieletu klatki piersiowej sprawia, że rzadko ulega on złamaniom.

Często natomiast dochodzi do stłuczenia płuc, serca oraz odmy opłucnowej.

Duży cień śródpiersia w badaniu RTG może sugerować uszkodzenie dużych naczyń.

W przypadku uszkodzenia przepony może dojść do przepukliny przeponowej i przemieszczenia zawartości jamy brzusznej do klatki piersiowej.

CIEŹKIE OBRAŻENIA JAMY BRZUSZNEJ

Ciężkie obrażenia jamy brzusznej = często powtarzane badanie fizykalne i monitorowanie hemodynamiki.

Tkliwość, obrona mięśniowa i zasinienie skóry brzucha w połączeniu z objawami wstrząsu mogą wskazywać na poważne obrażenia w obrębie jamy brzusznej, które wymagać będą niezwłocznej interwencji chirurgicznej.

Stłuczone jelita mogą perforować po kilku dniach.

W takim wypadku nastąpi wzrost napięcia powłok jamy brzusznej, palpacyjnie wypuk bębenkowy. Zdjęcie RTG poziomymi promieniami pokaże powietrze w jamie brzusznej.

W przypadku wątpliwości można wykonać USG lub TK.

PROTOKÓŁ SZYBKIEJ OCENY USG PO TĘPYCH URAZACH JAMY BRZUSZNEJ FAST

Polega na przyłożeniu głowicy w 4 miejscach w celu wykrycia wolnego płynu w jamie brzusznej.

Z powodu praktycznego został on rozszerzony do badania klatki piersiowej (obustronne przyłożenie głowiny w 3-4 międzyżebżu w linii pachowej przedniej) i nosi nazwę EFAST.

CIEŻKIE ZŁAMANIA KOŃCZYN I MIEDNICY

Bardzo groźne **złamania kości udowej**,
gdyż przestrzeń międzypowięziowa może pomieścić całą objętość krwi
dziecka. W dodatku obecne są tutaj duże naczynia,
które nie są szczególnie chronione.

UWAGA WSTRZĄS HIPOWOLEMICZNY!!!

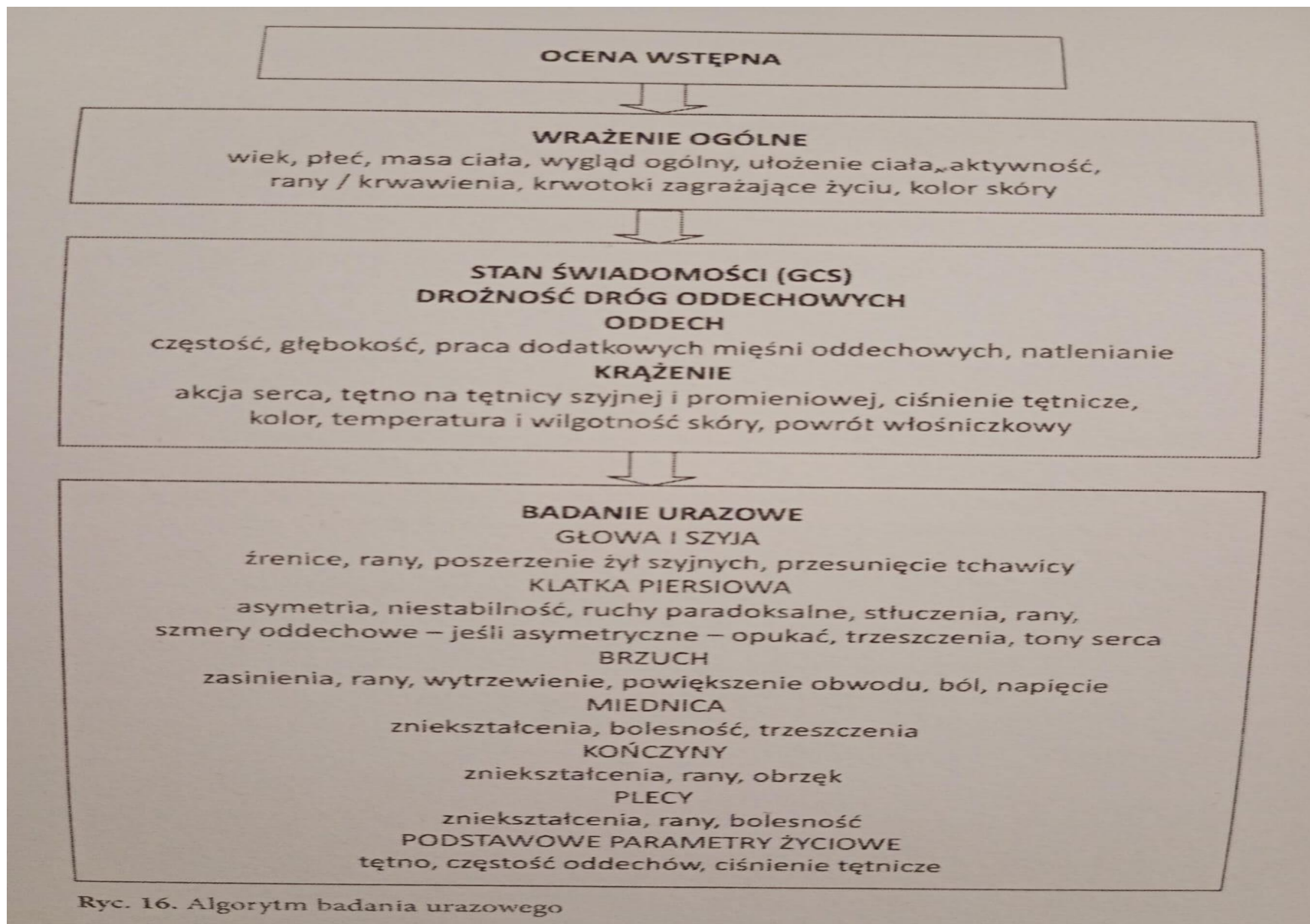
Złamania kości miednicy to tzw. „cichy zabójca”, gdyż utrata krwi długo
jest niezauważalna, szczególnie gdy krwawią drobniejsze naczynia żyłne.

Szczególnie zwracamy uwagę na **ciężkie złamania kończyn**,
które mogą doprowadzić do uszkodzenia pęczków naczynio – ruchowych
i/lub ciasnoty przedziałów powięziowych.

SCHEMAT BADANIA URAZOWEGO

Ryc. 16. Algorytm badania urazowego

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

